

Necati Mert

MUSTAFA'NIN KARESİ

Necati Mert: 1945'te Adapazarı'nda doğdu. Öğrenimini 1968'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Adapazarı Lisesi (1968-73) ve Adapazarı Ali Dilmen Lisesinde (1978-80) toplam yedi yıl edebiyat öğretmenliği, Hendek'te de on yıl (1993-2003) ders-hane öğretmenliği yaptı. 12 Mart dönemine rastlayan ilk öğretmenliği döneminde TCK 142. ve 312. maddelerine aykırı davranmak savıyla yargılandı, bir süre tutuklu kaldı. Sonuçlandırılmayan ve sonradan 1974 affı ile de düşecek olan bu dava nedeniyle "idari tahkikat" geçirdi ve "bakanlık emri"ne alındı. Bakanlık emrinde iken istifa edip kitap kırtasiye ticaretine başladı. Halen Adapazarı'nda bu işi sürdürmekte. İlk yazısı "Mustafa'nın Karesi" adlı bir hikâye: "Yansıma", Temmuz 1972, Sayı: 7. Bunu aynı dergide ve daha sonra "Sanat ve Toplum", "Sosyalist Kültür Ansiklopedisi", "Yazko-Somut", "Karşı", "Yaba Öykü", "Sakarya Ekonomi", "Yeni Biçem", "Düşlem", "Üçüncü Öyküler", "Bilgi", "Kırklar" gibi yayınlarda başka öykülerle deneme, inceleme ve eleştiriler izledi. Ayrıca "Çarksuyu" adlı aylık siyasi haber-yorum, araştırma ve reklam gazetesi çıkardı (Ocak 1996-Mayıs 1996). "E"de "Öykü Noktası"nı yazdı (1999-2003). Bir yerel gazetede on yıl köşe yazarlığı yaptı (2002-2012). Şimdilerde "Hece" ile "Heceöykü" dergilerinde yazmakta. Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şubesi tarafından "2011 Edebiyat Mevsimi Hikâye Büyük Ödülü", Sakarya Üniversitesi tarafından 9 Nisan 2012'de "Fahri Doktora" unvanı verilen, *Memleket Kitabevi* adlı kitabıyla da 2013'te TYB tarafından "Yılın Yazar, Fikir Adamı ve Sanatçıları" ödülüne "hatıra" dalında layık görülen Necati Mert, Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve P.E.N. Yazarlar Derneği üyesi. Yayımlanmış kitapları: *Gramofonlar, Radyolar, Teypler* (Öyküler, 1979), *Bir Bir Değilken* (Masallar, 1979), *Hindinin Biri* (Masallar-Öyküler, 1980), *Minnacık Bir Uçurum* (Öyküler, 1994), *Paytonun F'si* (Deneme, 1995), *Geceye Uçurulan Güvercinler* (Öyküler, 1996), *Kapıdan İçeri Girmek* (Deneme, 1997), *Büyük Düğün* (Oyun, 1998), *Gönüller Küçüldü* (Öyküler, 2002), *Ömer Seyfettin: İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar* (İnceleme-Biyografi, 2004), *Öykü Yazmak* (Deneme, 2006), *Adalı Sinağrit -Sait Faik-* (Deneme, 2006), *Hikâyem Adapazarı* (Yaşantı-Tarih, 2008), *Zamansız* (Öyküler, 2011), *Kelepir Sepet* (Deneme, 2012), *Bağ Çorbası* (Deneme, 2012), *Memleket Kitabevi* (Anı-Deneme, 2013).

MUSTAFA'NIN KARESİ

Bütün Öyküleri
I

NECATİ MERT

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 312
Öykü

Birinci Basım: Haziran 2014
© Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
Tel: (0.312) 278 82 00

ISBN: 978-605-5108-38-0

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1-2 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Gramofonlar-Radyolar-Teypler

Mustafa'nın Karesi /	9
Bekçi /	17
"Ağa Reis"le Savaş /	23
Kürsü /	31
Paytoncu Şevki Amca /	37
Oruç Satmak /	45
Güç Eden Çarşı /	51
Büyük Mağaza veya On Bir Paça Nizami /	59
İbrahim Usta'yı Karartan Güneş /	65
Şehir /	71
Gramofonlar... Radyolar... Teypler... /	77
Park /	85
Yol /	95
Temizlik /	105
Osman Ağbi /	115
Sıkıyönetimle Gelen /	123
Domates /	129
Herkesin Kızı /	137
Bizim Partinin Müdürü /	143

Minnacık Bir Uçurum

Yeftin /	153
Yemek /	159
Bakkalın Sinekleri /	163
Gizli Zabıtanın /	167
İki Portakal /	173
Vahit Efendi /	179
Vitrinlerde Mekânsız /	185
Bekârlar Hamamı /	191
Kartpostal Titreşim /	197

Ömer Muhip Bey, Çiçekler ve Başka Şeyler /	201
Minnacık Bir Uçurum /	211
Üçüncü Bahçe /	217
Siyah Leylek /	227
Amortiden Bir Gün /	233
Bomboş ve Dolu /	239
Kürkçü Dükkânının Anahtarı /	245
Üstümüzde Yıldızlar Hep /	251
Hüznün, Olgun Menekşe /	259
Beğenmek Seni /	269

**GRAMOFONLAR
RADYOLAR
TEYPLER**

Yansıma Yayınları, 1979

MUSTAFA’NIN KARESİ

“Madem bakamayacaktın karınla çocuğuna, neden ayrıldın babanın bağından? Şehre taşınırken bana mı güvendin? Karanlıkodaya girdiğin bir hafta olmadan ‘ağbi para’ diyorsun.”

“Birikmiş biraz param vardı ama... Eşya taşımaya, evin ilk ayılığına... derken tükendi. Şimdi bir ocak lazım da...”

“Peki al elli lira. Ama bunu da beğenmiyorsun.”

“Yetmez ki ağbi. Yetse... Ocakla tüpe peşin iki yüz lira istiyorlar. Üstü taksit. Verirsen... aylığımdan kesersin.”

“Çalışmadan peşin ödeyemem. Hem şart mı tüplü alman? Pompalı al.”

“Tüplüler çıkalkı beri kalmamış ki pompalılar piyasada.”

“İki yüz lira yapana kadar yemek pişirme efendim. Kuru ötebe-riyle idare et. Kemer sık! Zeytin ekme, peynir ekme falan.”

Mustafa karanlıkodada hem çektiği filmi yıkıyor hem de patronuyla üç gün önceki atışmasını ansıyordu: “Tanımamışım meğer!”

Oysa patronunu iki yıl önce tanımıştı. Biriktirdiği üç beş kuruşla ondan fotoğraf makinesi aldığı, amatör fotoğrafçılığa başladığı gün. Çektiği filmler, dolayısıyla yaptırdığı resimler, kartpostallar arttıkça yakınlıkları da artıyordu. “Hiç böyle sert değildi o zamanlar. Yardım ederdi. Uysaldı. Hatta makineyi bile taksitle satmıştı. Son aylarda karanlıkodaya da sokuyor, mesleğini öğretiyordu. Elimden tutmuş, amatörlükten kurtulmamı istemişti. Belki de müşterisi olduğum için öyle iyi davranıyordu! Şimdi aylıkçısı olunca...”

Patronu çınlattı yine Mustafa'nın beynini: "Kemerini sık. Zeytin ekme, peynir ekme falan." Babası da öyle derdi oldum olası.

Mustafa pek küçükken, babasıyla kök asmalardan salkım toplamaya yeni başlamışken, pazardan pazara kurulan çay sofralarından birinde -"Ah! O çay sofraları!"- ağzına çayla beraber zeytin atmıştı, ardından da peynir. Babası top gibi fırlamıştı sofradan:

"Bol bol yiyip bel bel bakasın inşallah! Mülkümü kurutacak düzü!.. Hem zeytin hem peynir! Katık et, katık!"

Önce bir şey anlamadı bu sözlerden Mustafa. Sonra sık sık duyunca zeytin tanelerini lokmalarına yarım yarım bile arkadaş edebildi.

Katık yaparlardı ailece. Kentle kentin kuzeyine düşen köyler arasındaki şosenin ortalarına rastlayan dönüm dönüm, boy boy, sıra sıra bağlarına rağmen. Her yıl bağın alt yanında bulunan, yaz kış oturdukları, tuğla örmeli, dışı sıvasız evlerine küfe küfe, sandık sandık, kasa kasa üzüm indirirlerdi. Çavuş, yapıncak, razaki, misket... Buradan da piyasaya...

Mustafa'nın karısı bile sızlanırdı bunların katıklarından, hep aynı yiyecekleri sofraya çıkarmalarından. Karısı bile... Mustafa askerlikten döner dönmez babası Allah'ın emri deyip onu evlendirmek isteyince birkaç kadın görücülüğe çıkmışlar ve çaldıkları ilk kapıdan boş dönmeyip bu tazeyi getirmişlerdi. Fakat karısı ilk aydan beri çok geceler:

"Ben babamın yoksul evinde bile bu kadar sık bulgur pilavı yemedim." deyip yastığa gömdü başını, gözlerini.

"Ah bir param olsa neler yediririm sana şehirde!" deyip gönül almaya çalışıyordu Mustafa ama... Boşuna. Çünkü babası, Mustafa'ya bekârlığında verdiği haftalığın ölçüsünü hiç değiştirmiyordu: On beş lira. "Ama yetmiyor içine tüküreyim!" Bekârken bile yetmiyordu ki... Haftada iki kez kente inse 400 kuruş minibüs. Çay 25, kahve 40, bir bardak kabak çekirdeği 25, sinema, birinci 175, ıslama köftenin porsiyonu 250.

Tık sesiyle birlikte karanlıkta kırmızı bir nokta konileşti. Mustafa içine girdi koninin. Filme bakacaktı. İlâhtan çıkması gerekiyor mu gerekmiyor mu? Çinko kaptan aldığı film rulosunu iki eliyle açarak

kırmızı ampule yaklaştı. On iki kareyi de gözden geçirdi. Pek çoğu sarı sarı. Aç insan gibi. “Daha tespit olmamış.” dedi kendince. Birkaçı da açıklı koyulu. “Bunlar olmak üzere.” Karelerin biri dikkatini çekti. Karman çorman biçimler arasında babası: Başında takke. Gür, kara sakal. Ama sağlam, iri gövde. Sırtında kocaman bir tulumba. Bir eliyle de tulumbanın uzunca püskürtecini kavramış. Sağ elini ise ileri uzatmış. Parmakları açık. Ve bütün öfkesini parmaklarıyla çıkararak, fırlatmak ister gibi.

“Bağır bağırabildiğin kadar. Duyurabilir, dinletebilirsen eğer.” dedi içinden. “Ne adammış mübarek! Ondaki direncin çeyreği bende olsaydı ezebilir miydi beni yirmi altı yaşına kadar? İnsan, dinletebileceği kadar bağırma!ymiş demek. Yoksa güvendiği dağlara kar yağar. Adamı bağda bırakıp şehre kaçarlar. Ama bizimkinde nerde öyle İngiliz siyaseti! Beş lira için demediğini komamıştı iki sene evvel.”

Mustafa bir gün babasına:

“Baba sen daha iyi bilirsin. Daha iyi düşünürsün... Ama... Bak diyeyim sana... Hak vereceksin sen de... On beş lira yetmiyor baba... Beş liracık artırsan?” demişti.

“Vay vay vay! Hem ben biliyormuşum, hem de artıracakmışım. Ulan düzrü! Yiyecek benden, giyecek benden. Hem karına, hem sana, hem veledine... Yorulduğun yere saray mı yaptırayım istiyon? Bak şuna. Beş liraya göz koymuş... Ulan, pankadaki param kimin? Sizin. Temsil; onunla şehre paşaz yaptık diyelim, ev yaptık, otobüşçülüğe başladık diyelim... Kimin? Gine sizin. On beş lira yetmiyormuş!.. Bak hele! Kumara, karıya mı gidiyon yoksa?”

“Yok baba. Haşa! Sen de bilirsin gitmediğimi. Sigaram bile yoktur. Gücüne gitmesin ama... Hani Hasekilerin Rıdvan var ya... Hani babasının yanından ayrılıp şehre inen. Fabrikaya yerleşen. İşte o, ev masrafını gördükten sonra iki yüz liradan fazla ayırabiliyormuş. Harçlık için. Ben o kadar da istemiyorum.”

“Defol öyleyse şehre. Ben fabrika değilim. Çok verip azdıramam. Geleneği bozamam.”

Mustafa işte bu dalaşmadan sonra birkaç ay kente inmedi. İki yüz lira kadar yapınca aldı bir düşünce: “Ne etmeli? Bu parayı ne-

rede kullanmalı? Bir koyup nasıl iki almalı? Karıya keşkül, etli fasulye, çocuğa patik...”

Kentin parkında, şipşakçılar resim çekiyorlardı. Öğrencilere, genç kızlara, yeni evlilere...

“Foto bayan...”

“Güzel çekeriz...”

“Hatıra efendim...”

Bir süre izledi onları: “Vızır vızır çalışıyorlar. Ben de bağın dolayındaki köylerde çekemem mi ki?” Bir fotoğrafhane vitrininin geri köşesinde üç ayak üstünde bir makine gördü. Kullanılmış bir şey. Yanında da fiyatı: 350 lira. Çekine çekine girdi dükkâna. Hoş karşılandı. Adam taksitle de verecekti. Üstelik kullanılışımı da iyice anlattı. Mustafa çaktığı filmleri getirecek, fotoğrafçı da kartlara basacaktı.

Mustafa artık pazar günkü çay sofralarından sonra köyleri dolaıyordu. Dügünlü köyleri. İşi iyi gidiyordu ama babasından çekindiği için bağ işlerini de aksatmadan yürütmeye çalışıyor, epey yoluluyordu: “Taşıma işi, sirkelikler, piyasaya ayrılanlar, film, taksit, düğün, müşteri...”

Film verme, karta basılmışları alma gibi işler nedeniyle kente daha sık iniyor, ara sıra fotoğrafçıya yorgunluğundan, babasının anlayışsızlığından yakınıyordu. Fotoğrafçı da kendince, “Belki bir gün nasibi bu kapıdandır. İnşallah olur da! Böyle namuslusunu, gözü açılmamışını şehir yetiştirmez.” diyerek onu karanlıkodaya sokar, işte pişirmeye çalışırdı. Mustafa birinci banyoyu, hiposolfiti; softu, hartı, bütün kâğıt çeşitlerini işte böyle öğrenmişti.

Film rulosunu çinko kaba daldırdı. Aşağı yukarı oynattı. Uzatıp uzatıp topladı. Kareleri gözden geçirdi. Sarılıklar kaybolmuş, film tespit olmuştu. Babasının pozunu aradı. Buldu. Karman çorman biçimler arasından babasına bakmaya çalıştı. “Tuh! 19 Mayıs’ta çektiğim pozla üst üste gelmiş. Filmi çevirmeyi unutmuşum. N’olacak, insanın böyle babası olursa! Deli, çığırtkanlığından bize filmi bile çevirtmemiş. Babamıza hoş nükte yapalım dedik. Geliratomızı ona yük olmadan artırdığımızı böyle gösterelim istedik de halt ettik.” Eğildi kareye doğru: Dört öğrenci. Biri erkek. Kızlardan biri yere

yan yatmış. Bütün boyunca. İki de arkada, ayakta. Erkek de aralarında. Hepsini gösteri giysileriyle. Atletli, kolsuz bluzlu, şortlu. Yerdeki kız babasının ayakları önünde. Ayaktakilerden biri de babasıyla üst üste çakışmış.

“Kızsan ya bunlara da!” Babasının güçsüzlüğüne sevindi Mustafa. Onun öfkeyle uzatılmış kolunu, parmaklarını gördü yine. Yerdeki kıza: “Defol!” der gibiydi. Öfkeli kol patronunu anımsattı Mustafa’ya.

Dün’dü. Ailece bağdan ayrılışının haftasıydı. 19 Mayıs. Bütün kent güneye akıyordu. Sıra sıra öğrenciler... Subaylar, öğretmenler, fötr şapkalı, kravatlı beyler, kokulu, sağlıklı hanımlar... ve fotolar.

Patron:

“Haydi a! kendi makineni doğru stada.” dedi.

“Niye?”

“Niyesi var mı? Voli vurma günü bugün. Ama gösteri sırasında çekme. Pek satamayız. Özel poz çek. Parayı da peşin al.”

“Yapma ağbi. Stadın yolunu bile bilmem.”

“Öğrenirsin. Takıl milletin peşine. Şu kolları da al. Koluna takın mı giriş serbest.”

“Ağbi biliyorsun ben şehirde şipşakçılık yapmadım. Babamdan gizli köylerde ne iş yaptım... Buraya yerleşmem de henüz bir hafta. Karanlıkta işi ver sen.”

“İş buldun da tercihe kalktın. Sen varken kimi yollayacaktım stada?”

“Alışmamışım. Güç geliyor ağbi!”

“Bir de kalkmış tüplü ocak parası istiyorsun. Hangi yüzle?” İyi-ce kızmıştı patron. Kaşlar çatılmış, tükürük saça saça bağıyordu. Satıcı yüzü ile patron yüzü arasındaki karşılık olabildiğince büyüydü:

“Son söz...” dedi kolunu stada fırlatarak: “Ya makineni alır stada gidersen ya da...”

Stadda buldu Mustafa kendini. Gitmediğimiz, çıkmadığımız dağların ardındaki köyünden kente ilk inişinde kendini genelevde bulan delikanlı şaşkınlığıyla. Karşılıklı iki tribün. Sıralar... Kâğıt

şapkalı insanlar... İnsanlar... İnsanlar... Sıcak... Kuru sıcak... Boyalı hanımlar... Çorapsız, eteksiz kızlar... Tribünlerin birinde defne dallarıyla süslü oda. Vali ve... diğer zevat. Bando. Stadda da kız. Beyaz... Beyaz... Beyaz... Sanki asma kökleri yaprağıyla, dalıyla, salkımıyla tüm beyaz kesilmiş.

Bandoyla birlikte eğildi stad. Sağa döndü asmalar. Çöktüler. Başlar gömülü. Yutkundu Mustafa bir şeyler anımsayarak: “Ağlıyorlar galiba!” Yine ayaktalar. Zıplıyorlar. “Nisan yağmuru mu desem...” On beşi yirmisi top top oldular. Toplanıp toplanıp açılıyorlar. “Üzüm salkımı!”

Fotoların kimi gösterileri çekiyor, kimi de öğrenci çadırları yanında özel poz peşinde. Boş durdukları yok. Mustafa süslü tribünü soluna alarak çadırlara doğru yürüdü. Emektar makinesi sol elinde. Seyirciden müşteri çıkarsa diye. Bir yandan da alıştırma yapıyor. Kelimeler dilinin altında ezilerek: “Foto... Ucuz beyim. Yok böyle değil. Beyim... Foto burda... Ağbi çekelim.” Kimsenin aldıracağı yok. Gidemedi çadırlara. Dolandı durdu, sonra da stad çevresindeki tel örgüye dayanarak oturdu: “Babam, katık, üzüm, ağlayan karım, patron, ocak, zeytin ekmek, kızlar, babam, ocak, kızlar, üzüm, babam, patron...”

Aklı başına geldiğinde tribünler boşalmış, okulların da hemen hepsi dönmüştü. Fotolar da yoktu ortalıkta. Çadırlara doğru yürek-lendi yine. Arkaya üç beş öğrenci kalmıştı çünkü. “Ümit!” diyordu. Yanaştı: “Foto!”

“Çektirelim mi?”

“Bilmem. Şekerim, istiyorsan tabii...”

“Ama tanımıyoruz ki bu fotoyu?”

Firma adını diyemedi Mustafa. Öğrencilere kolunu döndü. Kolluktan okudular. Dört kişilik bir küme yapıverdiler hemen. Üç kız bir erkek.

Yol boyunca düşündü Mustafa: “Gazetelerde gördüğümüz çıplaklardan bunlar. Hem de el adamlarının, babalarının önünde. Mezhap genişliği dedikleri herhal! Bir de taş yağar der babam. Allah da çarparmış. Benim karı kuyuya ince çorapla gitti diye demediğini

bırakmamıştı babam. Hey gidi! Hem fotoğraf da çektiriyorlar çıplak çıplak. Babam erkekken çektiremediği halde. Hayrullah Hoca, resim çekmek de çektirmek de günahtır, dermişmiş...”

Mustafa geçen pazar yine düğünden dönmüştü. Babası omuzundaki tulumbadan asmalara sulandırılmış göztaşı püskürtüyordu. Yapraklar yanmasınlar, üstelik sağlam ve çabuk büyüsünler, salkımları fazla güneşten korusunlar diye. Gizlice babasının resmini çekmek istedi. Resmi sonra babasına gösterecek ve:

“Bak baba ben resim çekiyorum. Sana yük olmamaya çalışıyorum.” diyecekti. Babasının resmi günah saydığını biliyordu ama böyle bir girişten, babasına yük olmaktan çıktığını dile getiren bir girişten sonra bağışlanacağını umuyordu. Aksilik ya düğmeye basarken yakalandı:

“Bana bak dürzül Babanla alay geçiyon ha? Defol yurdundan kâfir!” Ama yine de babasını küçücük kareye oturtmuştu Mustafa.

İşte karısıyla çocuğunu alıp kente o gün yerleştiler. Parasız, ateşsiz. Tanıdığı fotoğrafçıya da aylıkçı oldu.

Kareye dalıp gitmişti Mustafa. Kıp kırmızıydı oda. Yanıyordu. Karedeki ellere, “İyi ki kovdun da geldim şehre.” diyemedi. Yüreğindeki iki dünya karman çormandı. “Ne bağ ne şehir, ne baba ne patron!” dedi söndürdü ışığı.